

Europe
for Citizens

Mowa nienawiści wobec kulturowo odmiennych mniejszości etnicznych (imigrantów i emigrantów)

Wilamowice, 28.08 – 02.09.2018r.

Czym jest mowa nienawiści?

Mowa nienawiści (ang. hate speech) jest zjawiskiem, które polega na używaniu języka w celu rozbudzenia, rozpowszechniania czy usprawiedliwiania nienawiści i dyskryminacji, jak również przemocy wobec konkretnych osób, grup osób, przedstawicieli mniejszości czy jakiegokolwiek innego podmiotu będącego „na celowniku” danej wypowiedzi.

Mowa nienawiści przesycona jest uprzedzeniami do danej grupy i jej negatywnymi stereotypami. Opiera się na nieuprawnionym uogólnieniu negatywnych cech lub działań w przeszłości. Szkalowanie tej grupy może mieć — i najczęściej ma — charakter ukryty. Pozostawia się niedopowiedzenia, które odbiorcy tych komunikatów mogą z łatwością wypełnić, mówi się o 'wiadomych grupach', które są natychmiast rozpoznawane przez czytelników czy słuchaczy, do działania nie wzywa się wprost, ale wynika to z kontekstu itd.

Akceptacja mowy nienawiści w wymiarze społecznym prowadzi do utrwalania się stereotypów, uprzedzeń i powodując mniejszą akceptację przedstawicieli grup 'hejtowanych' może także prowadzić do tzw. przestępstw z nienawiści (ang. hate crimes).

Mowa nienawiści – definicja Rady Europy

Mowa nienawiści to „wypowiedzi, które szerzą, propagują i usprawiedliwiają nienawiść rasową, ksenofobię, antysemityzm oraz inne formy nietolerancji, podważające bezpieczeństwo demokratyczne, spójność kulturową i pluralizm”

Przestępstwo z nienawiści – definicja Biura Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracyw Europie (ODIHR-OSCE)

Przestępstwem z nienawiści jest „każde przestępstwo natury kryminalnej, wymierzone w ludzi i ich mienie, w wyniku którego ofiara lub inny cel przestępstwa, są dobierane ze względu na ich faktyczne bądź domniemane powiązanie, związek, przynależność, członkostwo lub udzielanie wsparcia grupie wyróżnianej na podstawie cech charakterystycznych wspólnych dla jej członków, takich jak faktyczna lub domniemana rasa, narodowość lub pochodzenie etniczne, język, kolor skóry, religia, płeć, wiek, niepełnosprawność fizyczna lub psychiczna, orientacja seksualna lub inne podobne cechy”

Mowa nienawiści – prawo w Polsce

Konstytucja

Art. 31.

1. Wolność człowieka podlega ochronie prawnej.
2. Każdy jest obowiązany szanować wolności i prawa innych. Nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie nakazuje.
3. Ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Art. 54.

1. Każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.
2. Cenzura prewencyjna środków społecznego przekazu oraz koncesjonowanie prasy są zakazane. Ustawa może wprowadzić obowiązek uprzedniego uzyskania koncesji na prowadzenie stacji radiowej lub telewizyjnej.

Mowa nienawiści – prawo w Polsce

Kodeks cywilny

Art. 23.

Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

Art. 24.

§ 1. Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

§ 2. Jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

§ 3. Przepisy powyższe nie uchybiają uprawnieniom przewidzianym w innych przepisach, w szczególności w prawie autorskim oraz w prawie wynalazczym.

Mowa nienawiści – prawo w Polsce

Kodeks cywilny

Art. 212.

§ 1. Kto pomawia inną osobę, grupę osób, instytucję, osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej o takie postępowanie lub właściwości, które mogą poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

§ 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 za pomocą środków masowego komunikowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 3. W razie skazania za przestępstwo określone w § 1 lub 2 sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego.

§ 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 2 odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Mowa nienawiści – prawo w Polsce

Kodeks cywilny

Art. 216.

§ 1. Kto znieważa inną osobę w jej obecności albo choćby pod jej nieobecność, lecz publicznie lub w zamiarze, aby zniewaga do osoby tej dotarła, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

§ 2. Kto znieważa inną osobę za pomocą środków masowego komunikowania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 3. Jeżeli zniewagę wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego albo jeżeli pokrzywdzony odpowiedział naruszeniem nietykalności cielesnej lub zniewagą wzajemną, sąd może odstąpić od wymierzenia kary.

§ 4. W razie skazania za przestępstwo określone w § 2 sąd może orzec nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego, Polskiego Czerwonego Krzyża albo na inny cel społeczny wskazany przez pokrzywdzonego.

§ 5. Ściganie odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Art. 190.

§ 1. Kto grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Ściganie następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Mowa nienawiści – prawo w Polsce

Kodeks cywilny

Art. 196.

Kto obraża uczucia religijne innych osób, znieważając publicznie przedmiot czci religijnej lub miejsce przeznaczone do publicznego wykonywania obrzędów religijnych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 256.

§ 1. Kto publicznie propaguje faszystowski lub inny totalitarny ustrój państwa lub nawołuje do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w celu rozpowszechniania produkuje, utrwala lub sprowadza, nabywa, przechowuje, posiada, prezentuje, przewozi lub przesyła druk, nagranie lub inny przedmiot, zawierające treść określoną w § 1 albo będące nośnikiem symboliki faszystowskiej, komunistycznej lub innej totalitarnej.

§ 3. Nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego określonego w § 2, jeżeli dopuścił się tego czynu w ramach działalności artystycznej, edukacyjnej, kolekcjonerskiej lub naukowej.

§ 4. W razie skazania za przestępstwo określone w § 2 sąd orzeka przepadek przedmiotów, o których mowa w § 2, chociażby nie stanowiły własności sprawcy.

Mowa nienawiści – prawo w Polsce

Ustawa o świadczeniu usług drogą elektroniczną

Art. 14. 1. Nie ponosi odpowiedzialności za przechowywane dane ten, kto udostępniając zasoby systemu teleinformatycznego w celu przechowywania danych przez usługobiorcę nie wie o bezprawnym charakterze danych lub związanej z nimi działalności, a w razie otrzymania urzędowego zawiadomienia lub uzyskania wiarygodnej wiadomości o bezprawnym charakterze danych lub związanej z nimi działalności niezwłocznie uniemożliwi dostęp do tych danych.

Mowa nienawiści – prawo UE

Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, 4 listopada 1950 r.

Art. 10.

Wolność wyrażania opinii

1. Każdy ma prawo do wolności wyrażania opinii. Prawo to obejmuje wolność posiadania poglądów oraz otrzymywania i przekazywania informacji i idei bez ingerencji władz publicznych i bez względu na granice państwowe. Niniejszy przepis nie wyklucza prawa Państw do poddania procedurze zezwoleń przedsiębiorstw radiowych, telewizyjnych lub kinematograficznych.

2. Korzystanie z tych wolności pociągających za sobą obowiązki i odpowiedzialność może podlegać takim wymogom formalnym, warunkom, ograniczeniom i sankcjom, jakie są przewidziane przez ustawę i niezbędne w społeczeństwie demokratycznym w interesie bezpieczeństwa państwowego, integralności terytorialnej lub bezpieczeństwa publicznego ze względu na konieczność zapobieżenia zakłóceniu porządku lub przestępstwu, z uwagi na ochronę zdrowia i moralności, ochronę dobrego imienia i praw innych osób oraz ze względu na zapobieżenie ujawnieniu informacji poufnych lub na zagwarantowanie powagi i bezstronności władzy sądowej.

Polska podpisała Europejską Konwencję Praw Człowieka 26 listopada 1991 r., czyli w dniu przystąpienia do Rady Europy.

Mowa nienawiści – prawo UE

Rekomendacja R (97) 20 Komitetu Ministrów Rady Europy nt. mowy nienawiści

Już w 1992 w Rada Europy zwracała uwagę na rasistowskie i ksenofobiczne treści w grach komputerowych (Recommendation R(92)19 of the Committee of Ministers to member States on video games with a racist content, coe.int), jednak definicja mowy nienawiści pojawiła się dopiero w 1997 roku w Rekomendacji R (97) 20. To do tej definicji do dziś najczęściej odnoszą się w swych dokumentach europejskie instytucje – w tym Europejski Trybunał Praw Człowieka – oraz organizacje pozarządowe, eksperci i obrońcy praw człowieka.

Rekomendacja Nr 6: Zwalczanie rozprzestrzeniania treści rasistowskich, ksenofobicznych i antysemickich w Internecie

W 2000 roku w Rada Europy zwracała uwagę na rozwój mowy nienawiści w Internecie, jej związki z rozwojem mediów społecznościowych. W 2003 roku w protokole dodatkowym Konwencji o cyberprzestępczości nie pojawia się co prawda mowa nienawiści, wspomniane są za to „groźby i zniewagi o podłożu rasistowskim i ksenofobicznym”. W dokumencie czytamy: “racist and xenophobic material” means any written material, any image or any other representation of ideas or theories, which advocates, promotes or incites hatred, discrimination or violence, against any individual or group of individuals, based on race, colour, descent or national or ethnic origin, as well as religion if used as a pretext for any of these factors”.

Mowa nienawiści – prawo UE

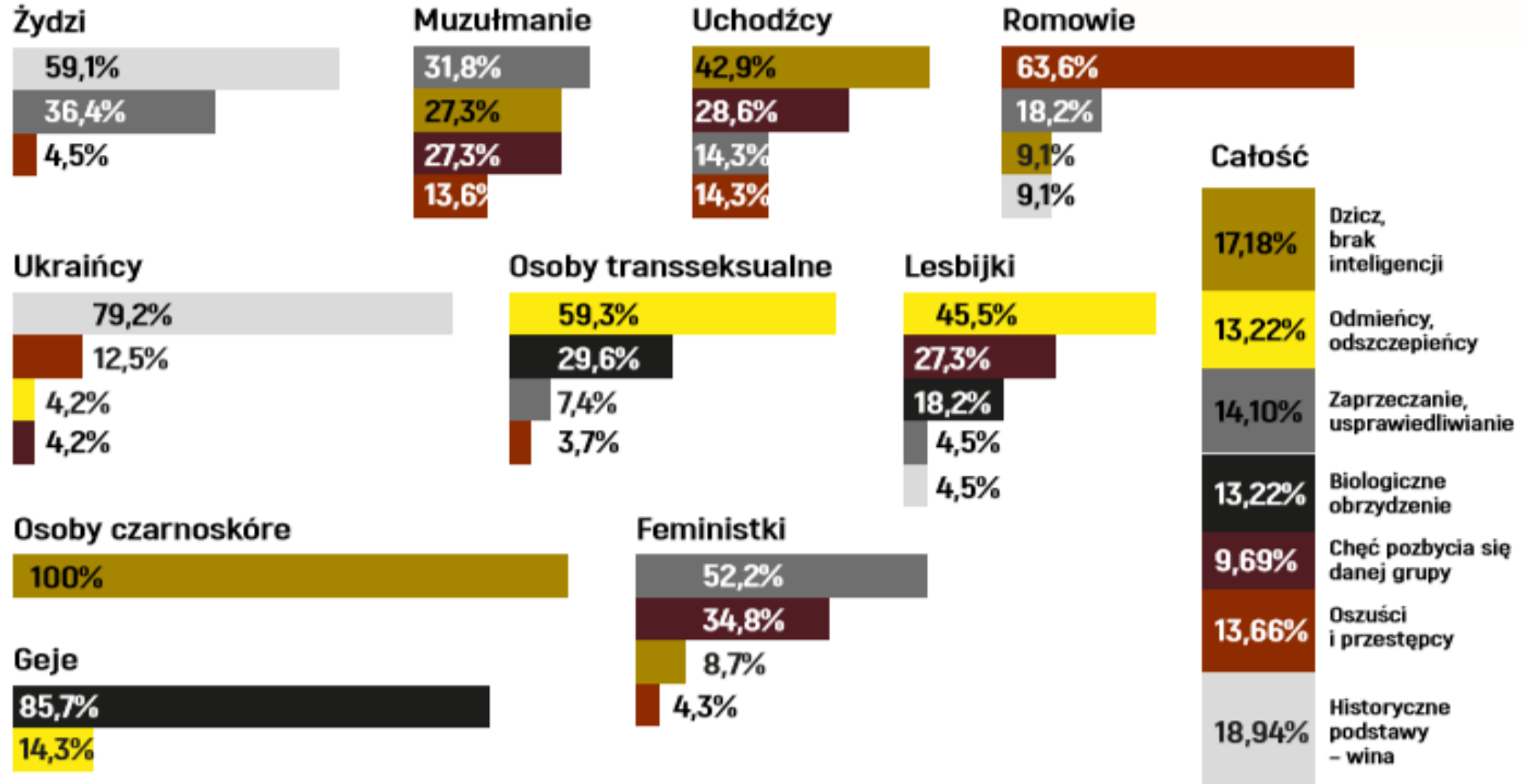
Decyzja ramowa w sprawie zwalczania rasizmu i ksenofobii

W 2008 roku w Decyzji ramowej w sprawie zwalczania rasizmu i ksenofobii wprowadzie nie wspomina się bezpośrednio o mowie nienawiści, w dokumencie występują natomiast „czyny popełniane na tle rasistowskim i ksenofobicznym”:

„Określone poniżej czyny, które są popełniane na tle rasistowskim lub ksenofobicznym, podlegają sankcjom karnym jako przestępstwa kryminalne:

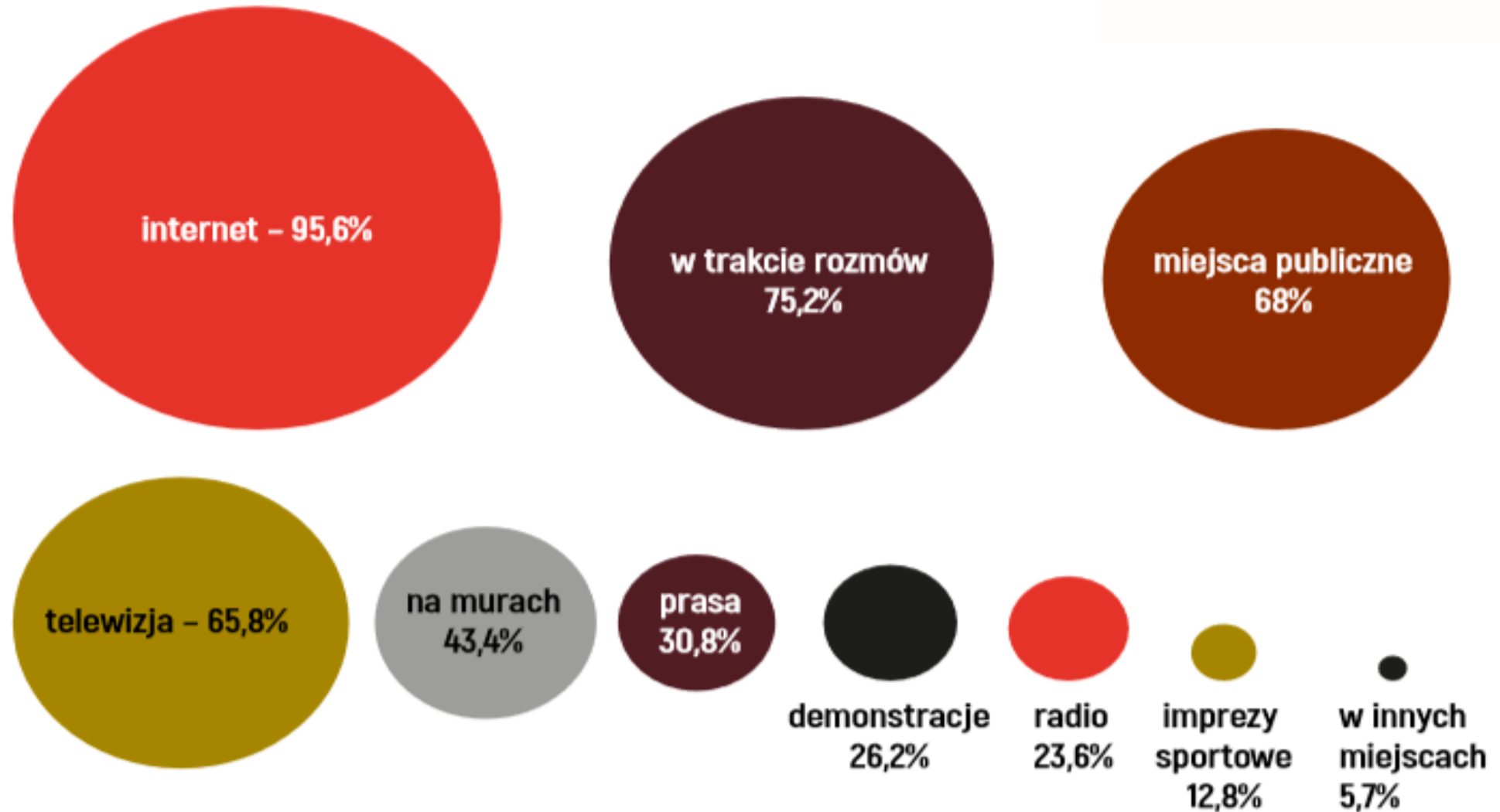
- publiczne nawoływanie do przemocy lub nienawiści skierowanej przeciwko grupie osób, którą definiuje się według rasy, koloru skóry, pochodzenia, wyznawanej religii lub światopoglądu albo przynależności narodowej lub etnicznej, lub przeciwko członkowi takiej grupy,
- publiczne rozpowszechnianie lub rozprowadzanie tekstów, obrazów lub innych materiałów zawierających treści rasistowskie i ksenofobiczne,
- publiczne aprobowanie, negowanie lub rażące pomniejszanie zbrodni ludobójstwa, zbrodni przeciwko ludzkości oraz zbrodni wojennych w rozumieniu art. 6, 7 i 8 statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego oraz zbrodni określonych w art. 6 Karty Międzynarodowego Trybunału Wojskowego, jeśli czyny takie mogą podburzać do przemocy lub wzbudzać nienawiść skierowaną przeciwko takiej grupie lub jej członków.”

Jak obrażane są mniejszości?

Źródło: Mowa nienawiści, mowa pogardy - Raport z badania przemocy werbalnej wobec grup mniejszościowych

Gdzie młodzi Polacy spotykają się z mową nienawiści?

Inicjatywy wobec mowy nienawiści w Polsce

Komiks kampanii „3Z: zobacz, zrozum, zareaguj”

Duży pies nie szczeka – podsumowanie projektu

Murale Ireny Sendlerowej

Dziennikarze przeciwko dyskryminacji

Zamaluj zło!

Kampania społeczna #StopMowieNienawiści

Tarnów przeciwko mowie nienawiści na murach

Mow@ Miłości – murale przeciw mowie nienawiści

Spoleczeństwo na rzecz tolerancji – ZGŁOŚ INCYDENT w Internecie

Konkurs na koszulkę przeciwko nienawiści

„Zło może urosnąć – przeciw nienawiści” – warsztaty antydyskryminacyjne

Inicjatywy wobec mowy na świecie

The hate destroyer – niszczyicielka hejtów

Remapping Europe, a remix project

Women should

No hate speech movement

Moduł prawny – sieć tolerancji

„Jednym z głównych problemów związanych z rozprzestrzenianiem się mowy nienawiści w sieci jest brak reakcji innych użytkowników na nienawistne treści. Ugruntowuje to jedynie poczucie bezkarności wśród osób szerzących nienawiść w sieci”

Reakcja ta może przybrać formę **urzędowego zawiadomienia** (z wnioskiem o usunięcie ze strony) skierowanego do pośrednika internetowego, administratora strony na podstawie art. 14 ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną, jeżeli obraźliwy wpis pojawił się jako komentarz na forum.

Inną formą reakcji może być **zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa** złożonego do prokuratury, w razie naruszenia art. 190 (groźba karalna), art. 256 lub art. 257 (mowa nienawiści) Kodeksu karnego.

W ramach projektu „sieć tolerancji” zostały opracowane **wzory zawiadomień** do pośredników oraz do prokuratury. Wzory dostępne będą na stronie projektu.

Projekt realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji finansowanego z Funduszy EOG.

ZGŁOŚ HEJTERA DO PROKURATURY!

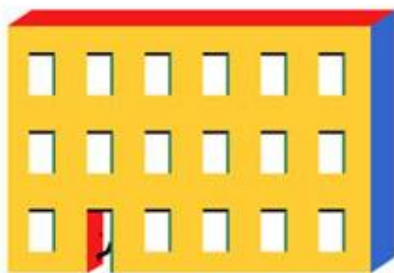

*Powiesić te kurwy,
zdrajców pod ścianę,
do gazu z brudasami!*

1 Gdy widzisz nienawistny tekst,
zrób skan albo zdjęcie.

2 Napisz pismo, że być może byłeś/eś
świadkiem popełnienie przestępstwa
(zgłaszanie przestępstwa to obowiązek każdego obywatela).

3 Pismo i skany komentarzy zanosisz
do najbliższej siedziby prokuratury

(można też na policję, ale policjanci nie zawsze
podzielają to przekonanie).

4 PROFIT: hejter w ramach kary
musi pomóc tym, których swoimi
słowa skrzywdził

Miejscowość, data

Imię i nazwisko
adres

Prokuratura Rejonowa
dla... (wpisać miejsce)

Zawiadomienie
o popełnieniu przestępstwa

Niniejszym zawiadamiam, że użytkownik
Nienawidzę Innych Bo Nie Są Tacy Jak Ja
(czyli imię i nazwisko lub nick hejtera) dnia (... ..)
o godzinie (...:...) napisał komentarz/wypowiedział się
w prasie (można wkleić nienawistną treść), co może
stanowić przestępstwo.

(Podpis)